

Dir-les sense engaltar

El verb *engaltar* és, clarament, un derivat de *galta*, i té com a principal significació, l'única que li reconeix el Diccionari Fabra, «acostar el fusell o l'escopeta a la galta per apuntar l'arma». El Diccionari de l'Enciclopèdia li reconeix, a més, un altre significat, com a mot del llenguatge de la construcció, i l'Alcover-Moll una colla més, gairebé tots ells de caràcter dialectal. És, però, d'aquest significat principal del verb *engaltar*, relacionat amb els trets de certes armes de foc, de què volem parlar.

Quan es dispara una arma llarga sense engaltar és que es fa de qualsevol manera, precipitadament, sense apuntar al blanc i, per tant, amb poques probabilitats d'encertar-lo. *Vaig disparar sense engaltar*, diuen els caçadors per donar a entendre que la caça els va sortir tan d'improvís que no els va donar temps d'apuntar l'arma. I és a partir d'aquesta frase del llenguatge dels caçadors que s'han originat, amb un similitud molt clar, les de sentit figurat *Dir-les sense engaltar* o *Deixar-les anar sense engaltar*, significat «parlar irreflexivament, sense haver pensat prèviament el que es diu» (i dient, per tant, algun gros disbarat). I és, segurament, en aquestes frases de sentit figurat, que el verb *engaltar* coneix un ús més popular i més vivaç.

Però al costat de la frase de sentit figurat *dir-les* (o *deixar-les anar*) sense engaltar es diu també, i aquestes frases ens són ben familiars, *Com-les hi engalta!* o *Les hi va engaltar sense manies*, en què hi ha una clara transposició del complement de *dir* o *deixar anar* a *engaltar*; o dit altrament, en què el verb *engaltar* ha canviat de significació i ha adquirit el sentit de *dir* (sense miraments, sense manies). Aquest ús de *engaltar* ens sembla ben lícit, i el Diccionari Alcover-Moll no deixa de recollir-lo i l'exemplifica amb les frases *Ja sabeu com les engalta*, *Li van engaltar totes les malifetes que sabien d'ell* i *No deixar-ne cap per engaltar*. És clar, però, que totes aquestes frases provenen del sentit figurat del verb *engaltar*. En el seu sentit propi o recte, i sense moure'ns del cas que ens ocupa, no coneixem altre ús del verb *engaltar* que amb la designació d'una arma llarga com a complement directe o en sentit absolut (*sense engaltar*). Per això, quan sentim que diuen *Va engaltar un tret en l'aire*, sospitem que es tracta d'algú que les diu sense engaltar.

Albert Jané